

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wstęp . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 7   |
| Rozdział I. Pojęcie niedostosowania społecznego . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 13  |
| Znaczenie terminologii w naukach pedagogicznych. — Geneza pojęcia niedostosowania społecznego. — Kryteria społeczne i psychologiczne. — Próba określenia pojęcia. — Niedostosowanie a inne używane w naukach pedagogicznych terminy. — Rodzaje niedostosowania. — Niedostosowanie a „normalność”.                                                                                                                                                                                                                                                                        |     |
| Rozdział II. Przegląd poglądów na niedostosowanie społeczne oraz prób ustalania jego diagnozy . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 32  |
| Problem dostosowania i niedostosowania w ujęciu teoretyków (filozofów, socjologów). — Pedagogiczne podejście. — Psychologiczny punkt widzenia — Tradycyjna diagnoza niedostosowania („na oko”). — Metoda „inwentarzy” osobowości i zainteresowań. — Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) jako przykład próby mierzenia niedostosowania. — Wnioski.                                                                                                                                                                                                         |     |
| Rozdział III. Arkusz diagnostyczny D.H. Stotta i jego stosowanie . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 58  |
| Właściwa obserwacja dziecka jedynym środkiem metodologicznym prowadzącym do ustalenia diagnozy niedostosowania społecznego. — Dobre i słabe strony psychologicznej i pedagogicznej obserwacji dziecka. — Obiektywizacja danych obserwacyjnych. — Konstrukcja Arkusza diagnostycznego i jej zasady. — Wersja „dziecko w internacie”. — Wersja „dziecko w szkole”. — „Dziecko w rodzinie”. — Interpretacja danych. — Metoda sprawdzania otrzymanych danych. — Liczbowa i opisowa diagnoza niedostosowania. — Przykłady ilustrujące trudność stawiania diagnozy. — Wnioski. |     |
| Rozdział IV. Przyczyny niedostosowania społecznego i metody ich ustalania . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 107 |
| Ustalenie przyczyn ostatnim etapem ustalania diagnozy niedostosowania społecznego. — Rodzaje przyczyn w świetle dotychczasowych badań. — Przyczyny tkwiące w środowisku domowym; warunki kulturalne domu, wzajemny stosunek rodziców do siebie i do dziecka. — Przyczyny tkwiące w środowisku szkolnym; stressy spowodowane niewłaściwymi metodami wychowawczymi, opóźnienie w nauce, wina kolegów. — Przyczyny wrodzone; problem niewłaściwej ciąży i porodu, PUM i jego konsekwencje w ujęciu Rydzyńskiego, „prawo wielostronnego wrodzonego osłabienia                |     |

odporności fizycznej i temperamencie". — Metody ustalania przyczyn; orientacyjna punktacja środowiska, analiza wersji „dziecko w rodzinie”, orientacyjna punktacja elementów sugerujących uszkodzenie systemu nerwowego, wywiady z matką. — Wnioski.

## Rozdział V. Rodzaje niedostosowania społecznego . . . . . 164

Syndromy i rodzaje niedostosowania. — Przejawy zahamowania w zachowaniu; brak zaufania do nowych rzeczy, osób i sytuacji, depresja, wycofanie się, niekonsekwentne postępowanie. — Zachowanie się „demonstracyjno-bojowe”: wrogość do dorosłych, wrogość do dzieci, łagodniejsze formy aspołecznego zachowania się. — Aspołeczność. — Przykłady. — Wnioski.

## Rozdział VI. Rozmiary i rodzaje niedostosowania społecznego w normalnych środowiskach dziecięcych . . . . . 204

Potrzeba ustalania rozmiarów i rodzajów niedostosowania w różnych środowiskach dziecięcych. — Główne cele badań w środowiskach normalnych. — Rozmiary niedostosowania w szkołach angielskich. — Rozmiary niedostosowania w polskich szkołach podstawowych. — Rozmiary niedostosowania w domach dziecka. — Rodzaje niedostosowania w szkołach podstawowych i w domach dziecka. — Wnioski.

## Rozdział VII. Rozmiary i rodzaje niedostosowania społecznego w zakładach wychowawczych . . . . . 224

Co to są zakłady wychowawcze. — Cele i przedmiot badań w zakładach wychowawczych. — Rozmiary i rodzaje niedostosowania. — Problem „aspołeczników”. — Jak przeprowadzać selekcję. — Wnioski.

## Rozdział VIII. Rozmiary i rodzaje niedostosowania społecznego w środowiskach specjalnych (upośledzonych umysłowo i głuchych) . . . . . 242

Co rozumiemy przez środowiska „specjalne”? — Charakterystyczne cechy dzieci upośledzonych umysłowo i głuchych, które mogą m.in. przyczyniać się do powstania niedostosowania społecznego. — Warunki środowiskowe. — Rozmiary i rodzaje niedostosowania w obu grupach. — Organizacyjne i pedagogiczne wnioski.

## Zakończenie . . . . . 253

## Aneks . . . . . 255

1. Arkusz diagnostyczny. Wersja szkolna dla opiniodawcy (strona 1) . . . . . 255
2. Arkusz diagnostyczny. Dziecko w internacie (strona 1) . . . . . 256
3. Arkusz diagnostyczny. Dziecko w rodzinie. Zestaw A (strona 1) . . . . . 257
4. Formularz diagnostyczny nr 1. . . . . 258
5. Formularz diagnostyczny nr 2 . . . . . 259

## Bibliografia . . . . . 260